

„Kwartalnik Filmowy” nr 131 (2025)

ISSN: 0452-9502 (Print) ISSN: 2719-2725 (Online)

<https://doi.org/10.36744/kf.4539>

© Autorka; licencja Creative Commons BY 4.0

Oryginalny artykuł naukowy; materiał recenzowany

Beata Kosińska-Krippner

Instytut Sztuki, Polska Akademia Nauk

<https://orcid.org/0000-0001-8096-9708>

Green filming: austriacki model synergetyczny

Keywords:

Austrian green
filming;
Austrian green
producing;
sustainable
development of the film
industry;
sustainable filming

Abstract

Green Filming: The Austrian Synergistic Model

Drawing on various source materials (documents, websites of organisations, institutions, and companies, as well as press articles), the author presents a brief history of Austrian green filming and its synergistic model. She describes initiatives undertaken at various levels, which are not only pioneering but also most significant for this model, and thus can serve as an inspiration for others. Austrian green filming is presented as an element of the state's complex pro-ecological strategy. Selected examples of the film industry's impact on the environment and an outline of the origins of the idea of green filming serve as a backdrop. The author uses the terms 'green filming' or 'green production' to refer to the film industry's potential contribution to transforming Austria into an ecologically sustainable society. She provides a detailed description of green filming, citing the guidelines of the Austrian Eco-label UZ 76 and evoking the pioneering green productions, and recounts the latest facts related to the disruption of this model's synergy, which occurred in 2025.

Słowa kluczowe:

austriackie
zielone filmowanie;
austriacka zielona
produkcja filmowa;
zrównoważony
rozwój branży
filmowej;
zrównoważone
filmowanie

Abstrakt

Na podstawie materiałów źródłowych (dokumentów, stron internetowych organizacji, instytucji i firm, a także artykułów) autorka przedstawiła krótką historię austriackiego green filmingu i jego synergetyczny model. Przywołała podejmowane na różnych szczeblach inicjatywy, które nie tylko mają pionierski charakter, lecz także są najbardziej znaczące dla tego modelu, mogącego stanowić inspirację dla innych. Austriacki *green filming* został pokazany jako element złożonej proekologicznej strategii państwa. Za tło dla niego posłużyły wybrane przykłady wpływu branży filmowej na środowisko oraz zarys początków idei zielonego filmowania. Autorka umownie nazywa green filmowaniem lub zieloną produkcją cały potencjalny wkład branży filmowej w kształtowanie zrównoważonego ekologicznie społeczeństwa austriackiego. Przybliży także szczegółowo, na czym konkretnie polega zielone filmowanie, odwołując się do wytycznych austriackiego Eko-znaku UZ 76 i pionierskich w tym państwie zielonych produkcji, oraz przywołuje najnowsze fakty związane z zachwianiem synergii tego modelu, do jakiej doszło w 2025 r.

Historia artykułu

Zgłoszono: 2025.07.10; recenzowano: 2025.07.16; przyjęto: 2025.08.05; opublikowano: 2025.09.30

Oświadczenie o konflikcie interesów

Autorka nie zgłosiła żadnego potencjalnego konfliktu interesów.

Natura jest piękna, sztuka jest piękna; obie należą do siebie.
Friedensreich Hundertwasser

W każdym ruchomym obrazie zawarty jest złożony zestaw relacji środowiskowych.
Nadia Bozak

Będziemy musieli przejść na społeczeństwo zeroemisyjne, nie zostawiając w tym procesie nikogo w tyle. (...) Potrzeba zmiany systemu nie jest już opinią, jest faktem.
Greta Thunberg, 2021

Wstęp

Zrównoważony rozwój, w tym ochrona klimatu i gospodarka o obiegu zamkniętym, definiuje nasze czasy i dotyczy wszystkich obszarów życia, także sztuki i kultury, które z jednej strony mogą przyczyniać się do podnoszenia świadomości ekologicznej, a z drugiej są gałęziami przemysłu zużywającymi zasoby, powodującymi emisję gazów cieplarnianych i zanieczyszczającymi środowisko. Organizatorzy festiwalu, ludzie teatru, muzealnicy, filmowcy nie tylko mają możliwość dotarcia z przesłaniem ekologicznym do wielu odbiorców, lecz także w zawodowej praktyce mogą zmienić swoje zachowania na bardziej sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi¹.

Branża filmowa – przy zastosowaniu pewnych środków – może mieć konkretny wkład w ograniczanie skutków antropogenicznych zmian klimatu, zmniejszając ślad ekologiczny, jaki pozostawia². Działania pozaekranowe, wynikające z dążeń do osiągnięcia większego zrównoważenia w produkcji filmowej, określane jako *green filming*³, są podejmowane tak przez instytucje, które wdrażają coraz więcej rozwiązań na poziomie strukturalnym, jak i przez filmowców decydujących się podjąć zielone zobowiązanie. Działania proekologiczne dotyczą zatem zarówno zasad na przykład dotowania i nagradzania filmów, jak i samej ich realizacji (przygotowania, filmowanie, postprodukcja, eksploatacja). Philip Gassmann, jeden z najbardziej cenionych ekspertów w tej dziedzinie w Niemczech, tak opisał koncepcję *green producing*: *Produkowanie filmów w sposób bardziej zrównoważony, kreatywny, zdrowszy i wydajniejszy*⁴.

Austriacki przemysł filmowy stosunkowo późno podjął tego typu działania, ale dość szybko wypracował jeden z najlepszych modeli zielonego filmowania w Europie, między innymi dzięki stworzeniu w 2023 r. najsprawniejszego wówczas systemu finansowania filmów. W niniejszym tekście, ukazując austriacki *green filming* jako element ogólnej proekologicznej strategii państwa, prezentuję najważniejsze – moim zdaniem – momenty jego krótkiej historii, ukazując model będący gęstą siecią powiązań między różnymi podmiotami, który stanowi inspirację dla innych krajów i służy im konkretnymi narzędziami. Pokazując, na czym konkretnie polega w Austrii zielone filmowanie, postaram się udowodnić, że synergia tego modelu jest istotna nie tylko dla jego optymalnego funkcjonowania, ale też dla realizacji krajowych – a w szerszej perspektywie: globalnych – celów zrównoważonego rozwoju. Przypominając zaś wydarzenia, które miały

miejsce na początku 2025 r., podkreślę nie tylko wagę synergii tego modelu, lecz także też jego istotną cechę, jaką jest dynamizm.

Wpływ branży filmowej na środowisko

Produkcja filmów, seriali oraz innych utworów audiowizualnych często wymaga znacznego wykorzystania zasobów, wiąże się z dużym zużyciem energii, koniecznością transportu wielu towarów, generowaniem odpadów itp. Wprowadzając każdą produkcję należy rozpatrywać indywidualnie w zależności od metody realizacji, jednak można stworzyć następujący ogólny ranking emisji zanieczyszczeń: 1) mobilność – zakwaterowanie, transport oraz transfery ekipy i sprzętu; 2) biuro produkcyjne – energia elektryczna, klimatyzacja, sprzęt, zużycie materiałów; 3) scenografia – materiały; 4) postprodukcja – montaż cyfrowy, przechowywanie danych; 5) energia na planie – sprzęt techniczny i oświetleniowy; 6) catering; 7) odpady – segregacja i usuwanie⁵.

Kiedys (miejmy nadzieję, że to już przeszłość) problemem w branży była też beztroska w podejściu do kwestii środowiska, której przykładem jest historia *Niebiańskiej plaży* (*The Beach*, reż. Danny Boyle, 2000) z Leonardem DiCaprio, kręconej na tajskiej wyspie Ko Phi Phi Leh, gdzie dla zrealizowania sceny gry w piłkę nożną filmowcy wyrównali część wydmy, wykarczowali rosnącą przy niej roślinność i zasadzili dziesiątki importowanych palm po to, by wyspa wyglądała tak, jak wyobrażają to sobie zachodni widzowie. Reszty dewastacji plaży i rafy koralowej dokonali turyści tłumnie przybywający do zatoki Maya po sukcesie filmu. Takich przykładów było wiele. Wpływ przemysłu filmowego na środowisko nie ogranicza się jednak tylko do odległych lokacji, licznych ekip i wielu ton sprzętu przewożonego samolotem czy nieekologicznych zachowań na planie. Do łańcucha produkcji należy tworzenie fizycznych nośników do rozpowszechniania filmów (taśmy celuloidowe, VHS, DVD, Blu-ray), które trzeba potem zutylizować, czy częstsze obecnie zdematerializowane platformy i streamingi korzystające z energochłonnych centrów danych, które zużywają ogromne ilości wody i powodują emisję dwutlenku węgla, a także eksploatacja kin i festiwale (z ulotkami i gadżetami itp.).

Należy podkreślić, że *green filming* jako element zrównoważonego rozwoju nie polega na całkowitym wyeliminowaniu ze wszystkich etapów produkcji danego filmu nieekologicznych praktyk, a jedynie na podejmowaniu takich prób tam, gdzie jest to możliwe, i na rekompensowaniu – czasem na zupełnie innym obszarze, nawet poza branżą filmową – złych praktyk, jeśli nie da się ich podczas realizacji filmu uniknąć. Zrównoważenie ma bowiem wymiar globalny.

Idea zielonego filmowania – początki

Znaczące działania na rzecz zielonego filmowania podjęto w Austrii w 2017 r., ale idea ta zrodziła się na świecie znacznie wcześniej. Konieczność zielonej produkcji dostrzeżono pod koniec lat 80. XX w. w USA. W 1989 r. powstała tam Environmental Media Association – organizacja będąca łącznikiem między

światem mediów, biznesu i ekologii, angażująca wiele gwiazd kina. W latach 90. i na początku XXI w. „The Hollywood Reporter” i „Variety” publikowały artykuły na temat wpływu branży na środowisko, a za pierwsze szeroko zakrojone badanie tego problemu uznaje się raport Uniwersytetu Kalifornijskiego w Los Angeles z 2006 r.⁶ Z kolei w 2015 r. w Nowym Jorku 193 państw członkowskie ONZ przyjęły dokument uwzględniający 17 celów (*Sustainable Development Goals, SDGs*)⁷, do których odnosi się wiele decyzji politycznych dotyczących także ochrony środowiska w obszarze green filmingu.

W Europie kwestią zielonego filmowania zajęto się intensywniej w XXI w. W 2009 r. we Francji utworzono Ecoprod promujące filmy i ekipy pracujące nad zmniejszeniem śladu ekologicznego branży. W 2011 r. powstała BAFTA Albert, brytyjska organizacja na rzecz zrównoważonego rozwoju środowiska filmowego. Filmförderung Hamburg Schleswig-Holstein w 2012 r. wprowadził Der Grüne Drehpass – wyróżnienie dla zielonych realizacji i opracował *Best Practice Guide* wprowadzający pierwsze w Niemczech standardy ekologicznej produkcji filmowej i telewizyjnej. Z kolei w roku 2015 powstała niderlandzka inicjatywa Green Filmmaking.

Wiele platform, inicjatyw i grup ma charakter ponadregionalny, jak powołana w 2012 r. Green Regio, której celem jest dzielenie się wiedzą na temat zielonej produkcji filmowej w Europie, czy powstała w tym samym roku w Hamburgu platforma Green Film Shooting, dostarczająca informacji w kwestii zielonej produkcji filmowej i medialnej oraz służąca jako forum wymiany doświadczeń. Od 2013 r. platforma wydaje na Berlinale Film Festival czasopismo „Green Film Shooting. Das Magazin für Nachhaltigkeit im Medienbereich”. W 2013 r. swoją działalność edukacyjną w zakresie produkcji ekologicznej rozpoczął założyciel działającego w całej Europie centrum Green Film Tools, Philip Gassmann, który także w Austrii odegrał znaczącą rolę we wdrażaniu zasad zielonej produkcji filmowej.

Eko-Austria

Green filming nie pojawił się w Austrii nagle, lecz jako etap strategii ekologicznej państwa. Temat zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska odgrywa istotną rolę w austriackim społeczeństwie i polityce. Jednym z ważniejszych momentów było wprowadzenie w 1990 r. Austriackiego Znak Ekologicznego⁸ (z logo zaprojektowanym przez Friedensreicha Hundertwassera). Znak ten potwierdza szczególną ekologiczną (a także zdrowotną i jakościową) wartość produktów, usług, instytucji i przedsięwzięć⁹. Kryteria przyznawania Eko-znaku są opracowywane przez niezależnych ekspertów i upubliczniane w postaci katalogów, a w proces ich tworzenia jest zaangażowanych wiele podmiotów. Wytyczne co cztery lata podlegają rewizjom, co roku zaś są dodawane nowe, i dotyczą niemal wszystkich obszarów życia, co jest cechą szczególną tego znaku. W dziedzinie sztuki i kultury certyfikat austriackiego znaku ekologicznego mogą uzyskać teatry, muzea, kina oraz produkcje filmowe i telewizyjne zarządzane w sposób zrównoważony¹⁰.

W kontekście ekologicznym konieczna jest jednak transformacja całej gospodarki – od liniowej typu *take-make-use-waste* do cechującej się obiegiem za-

Niebiańska plaża, reż. Danny Boyle (2000)

Planeta plastiku, reż. Werner Boote (2009)

mkniętym¹¹, która umożliwia połączenie sukcesu gospodarczego z ochroną środowiska i postępem społecznym, promuje innowacje gospodarcze i powstawanie nowych wzorców konsumpcji¹². Austria jest na początku drogi ku neutralnej dla klimatu, zrównoważonej gospodarce o obiegu zamkniętym, wymagającej nie tylko przemian technologicznych i ekonomicznych, ale też daleko idącej zmiany paradygmatu zasadniczych postaw i zachowań całego społeczeństwa¹³. Strategia rządu, zakładająca neutralność klimatyczną do 2040 r., zgodna z dążeniami międzynarodowymi¹⁴, opiera się na krajowych strategiach i programach. Narzędziami zmian mają być innowacje techniczne, społeczne i systemowe, odpowiednie regulacje, różnorodne zachęty, budowanie potencjału i współpraca różnych podmiotów.

Zielona produkcja filmowa w Austrii. Inicjatywy strukturalne

Austriacki *green filming* czy *green producing* to rodzaj sieci wzajemnych zależności, inspiracji i wpływów, która obejmuje inicjatywy zarówno odgórne, jak i oddolne. Jej elementy działają na zasadzie domina – aktywność jednych popycha do działania inne. Należą do niej odpowiednie praktyki na planie i jego organizacja oraz przepisy, ustawy, decyzje polityczne, działalność podmiotów finansujących filmy oraz ich systemy eko-zachęt, instytucje i konsultanci merytorycznie wspierający w kwestiach ekologicznych nie tylko filmowców, ale także dystrybutorów, kinarzy i organizatorów festiwali. Elementami tej sieci są również eko-certyfikaty, działalność edukacyjna, wymiana doświadczeń (międzyinstytucjonalna, międzypokoleniowa i międzynarodowa) oraz współpraca z certyfikowanymi firmami partnerskimi (także spoza sektora kultury). W tej sieci najważniejsza – moim zdaniem – jest austriacka Eko-etykieta UZ 76 oraz dolnoaustriacka komisja filmowa (Lower Austrian Film Commission, LAFC) i Austriacki Instytut Filmowy (Österreichisches Filminstitut, ÖFI) z programem ÖFI+.

Ich działalność tworzy trzon historii zielonego filmowania w Austrii, która jest stosunkowo krótka, ale intensywna. Poniżej przedstawię jej najistotniejsze elementy systemowo-strukturalne, wskazując powiązania między nimi, co uwytkuli sieciową synergię tego modelu *green filmingu*, sprawiającą być może wrażenie zagmatwanej, ale będącą jego najbardziej charakterystyczną, decydującą o skuteczności cechą.

Zrównoważony rozwój dość długo nie pojawiał się jako temat w austriackim przemyśle filmowym. Producentka Magdalena Anna (Lena) Weiss wspominała, że gdy w 2010 r. zaczynała studia w Filmakademie Wien, w ogóle nie było to brane pod uwagę, nie istniała prawie żadna świadomość tej kwestii¹⁵. Reżyser i wykładowca Werner Boote dodał: *Latem 2010 r. było naprawdę niezwykle trudno powiedzieć producentom, że nie chcą żadnych plastikowych butelek na planie. (...) Nazywano mnie szaleńcem. To właśnie takie przykłady pokazują, jak ważne są tutaj regulacje prawne*¹⁶. Przez następne lata, kiedy w kinie międzynarodowym wiele się zmieniało w kwestii zielonej produkcji, Austria pozostawała w tyle, ale teraz – jak zauważyła w 2024 r. Weiss – wydaje się pionierem. Producentka w 2020 r., pisząc pracę magisterską na ten temat¹⁷, zwróciła uwagę, że *Austria była krajem, w którym producenci musieli dopłacać do zielonego filmowania, podczas gdy na arenie między-naro-*

*dowej istniało wiele programów wsparcia. (...) Na szczęście w ciągu ostatnich czterech lat wiele się wydarzyło*¹⁸. Nastąpiła zmiana myślenia. Zielone filmowanie stało się teraz obowiązkowe w kinie. Jeśli otrzymujesz austriackie dofinansowanie filmowe, musisz przestrzegać kryteriów zielonego filmowania – powiedziała Weiss¹⁹.

W moim odczuciu najważniejsza dla zielonej produkcji filmowej w Austrii zmiana strukturalna rozpoczęła się jednak od zaistnienia w 2017 r. austriackiej Eko-etykiety (Umweltzeichen) dla filmu i telewizji, czyli UZ 76. Wprowadzenie tego znaku i opracowanie katalogu kryteriów zainicjowała wiedeńska firma produkcyjna Superfilm, która w 2016 r. nakręciła dziesiąty odcinek serii *LandKrimi* (ORF, 2014-2024) pod tytułem *Höhenstrasse* (reż. David Schalko) jako pilotażowy, pionierski w Austrii projekt green producingu. Już realizacja tego „próbego” zielonego filmu pokazała, jak wiele podmiotów angażuje tego typu przedsięwzięcie. Firma skorzystała z ÖkoBusiness Wien – pakietu usług środowiskowych uruchomionych w 1998 r. dla wspierania miejscowych firm we wdrażaniu zrównoważonych procesów. Współpracowała też z odpowiednim ministerstwem²⁰ oraz Pulswerk, istniejąca od 2012 r. firmą konsultingową podległą Österreichisches Ökologie-Institut. Projekt wspierały dwa fundusze – Fernsehfonds Austria i Filmfonds Wien. Firma Superfilm wyznaczyła pierwsze standardy. Od tego momentu produkcja ekologiczna stała się jej misją i filozofią, wykorzystywaną w celach wizerunkowych w komunikacji zewnętrznej, oraz wzorcem coraz mocniej zakorzeniającym się w austriackim przemyśle filmowym. O znaczeniu zielonej produkcji może świadczyć fakt, że w pierwszej rewizji wytycznych UZ 76 w 2020 r. aktywny udział wzięły 22 firmy produkujące filmy, które przesłały ponad 220 komentarzy i ponad 300 ocen²¹. Eko-etykieta ma w austriackiej branży filmowej szczególne znaczenie, zważywszy że wiele instytucji finansujących filmy uznaje obecnie za warunek wstępny do uzyskania ich wsparcia właśnie posiadanie licencji Eko-znaku.

Wśród instytucji i struktur zajmujących się tematyką ekologicznej produkcji filmowej w Austrii na szczególną uwagę zasługuje pionierska w tym względzie wspomniana wyżej dolnoaustriacka komisja filmowa (LAFC), która – oprócz świadczenia typowych usług – od 2013 r. specjalizuje się w zielonym filmowaniu i ma największe w Austrii doświadczenie oraz specjalistyczną wiedzę w tym obszarze. Wkład w odpowiedzialność ekologiczną austriackiego przemysłu filmowego LAFC zapoczątkowała w 2018 r., tworząc *Green Guide*, platformę internetową gromadzącą informacje na temat zielonej produkcji i dającą możliwość nawiązywania kontaktów między zainteresowanymi. LAFC wprowadziła na większą niż dotychczas skalę ideę zrównoważonego rozwoju do austriackiej branży filmowej i pokazała możliwości jej praktycznej implementacji w postaci pakietu środków służących realizowaniu filmów w sposób przyjazny dla środowiska. Kamieniem milowym w działalności LAFC było jednak wprowadzenie w 2019 r. dwujęzycznej, ciągle aktualizowanej pionierskiej platformy Evergreen Prisma²², która jest skarbnicą wiedzy dotyczącej każdego etapu zielonej produkcji i źródłem inspiracji dla filmowców pragnących podjąć ekologiczne zobowiązanie. Kompleksowa platforma spotkała się z dużym uznaniem międzynarodowym; od 2020 r. odnotowano wyświetlenia jej stron z ponad 129 krajów. Można tam znaleźć między innymi aktualności, opisy zielonych praktyk, linki do austriackich i euro-

pejskich podmiotów wspierających branżę filmową w kwestiach ekologicznych, adresy eko-kooperantów, usługodawców (np. catering, wypożyczalnia sprzętu, lokacje, transport) oraz konsultantów, oferty edukacyjne, a także kalkulator CO₂ dla produkcji filmowych i telewizyjnych²³.

Lista aktywności LAFC jest długa. Pomaga ona również uczelniom wyższym we wprowadzaniu kształcenia w zakresie green filmingu. Dzięki komisji w 2018 r. Fachhochschule St. Pölten stała się pierwszą uczelnią w Austrii, w której odbył się wykład na ten temat (wygłosiła go ekspertka ds. zielonego filmu Dietlind Rott). W latach 2019-2021 LAFC współorganizowała na tamtejszym wydziale Film, TV & Medien Produktion und Kreation zajęcia fakultatywne z podstaw zrównoważonej produkcji filmowej, telewizyjnej i medialnej, prowadzone przez Philipa Gassmanna, którego zdaniem do zwiększenia zielonej produkcji w branży filmowej są potrzebne trzy rzeczy: *Wiedza o tym, co naprawdę oznacza zielona produkcja i jakie ma zalety, bogactwo zielonych technologii i uczynienie tego tematu najwyższym priorytetem*²⁴. Od 2021 r. z inicjatywy komisji podobny kurs fakultatywny, prowadzony przez Rott i Gassmanna, oferowała Filmakademie Wien, która od 2023 r. w nowym programie nauczania wprowadziła obowiązkowe zajęcia z zielonego filmowania dla studentów wszystkich wydziałów²⁵. W 2021 r. powstała Evergreen Prisma Academy (EPA), organizująca szkolenia dla filmowców i kształcąca konsultantów (od 2024 r. certyfikat uzyskało około 90 osób, z czego 63 proc. to kobiety)²⁶.

W 2019 r. LAFC, od lat działająca również strategicznie, powołała wraz z Evergreen Prisma grupę roboczą Green Incentive Austria jako podstawę międzyregionalnych kontaktów austriackich komisji filmowych z instytucjami finansującymi filmy w celu wspólnego opracowania modelu zachęt dla zielonej produkcji. W 2023 r. grupa została rozszerzona i jako Green Filming Austria pozostaje pod zarządem Austriackiego Instytutu Filmowego (ÖFI). Zrzesza ona przedstawicieli dwunastu instytucji.

W Austrii *pierwszym krokiem w ekologicznym filmowaniu jest zaangażowanie konsultantów ds. ekologii, którzy doradzają ekipom filmowym, jakie ekologiczne środki można zastosować w ich projekcie*²⁷. Konsultanci (wyszukoleni głównie w EPA) odgrywają zasadniczą (formalnie i praktycznie) rolę, niezbędną w austriackim systemie synergii. Ich zadaniem jest między innymi ustalenie alternatywnych kierunków działań na etapie planowania produkcji. Jak powiedziała Lena Weiss: *Jeśli akcja rozgrywa się na lodowcu, trzeba tam zabrać zespół, ale można to zrekompensować, stosując zrównoważone metody gastronomiczne lub materiały nadające się do ponownego wykorzystania*²⁸. Do zadań konsultantów należy też obliczanie dodatkowych kosztów związanych z zastosowaniem ekologicznych środków, komunikacja z ekipą filmową w kwestii standardów środowiskowych, wdrażanie zaplanowanych środków oraz przygotowanie bilansu CO₂ i odpowiedniej dokumentacji. Do listy zawodów filmowych w Austrii doszedł zatem kolejny, a w 2021 r. LAFC wspólnie z ÖFI utworzyła Stowarzyszenie Konsultantów ds. Zielonego Filmu (Der Verband der Green Film Consultants Austria, VGFC).

Kolejnym polem działania dolnoaustriackiej komisji jest wspieranie certyfikowania wydarzeń. Dzięki jej pomocy w 2020 r. po raz pierwszy ceremonia wręczenia Austriackich Nagród Filmowych przyznawanych przez Akademię

Austriackich Filmów (Akademie des Österreichischen Films, AÖF) została uznana za wydarzenie ekologiczne, a sama akademia, której biuro jest prowadzone zgodnie ze standardami ekologicznymi, otrzymała licencję Eko-etykiety UZ 62 (dla zielonych spotkań i wydarzeń).

Aktywność LAFC (i Evergreen Prisma) wykracza też daleko poza granice Austrii. Komisja należy do wielu międzynarodowych stowarzyszeń oraz grup roboczych²⁹. W 2022 r. założyła Green Co/Pro Europe, międzynarodowy *think tank* mający na celu transnarodową harmonizację z krajami, które już wdrożyły odpowiednie przepisy i stosują podobne instrumenty, oraz zapewnienie rodzimym firmom produkującym filmy możliwości bezpiecznego planowania. ÖFI jest częścią tej grupy roboczej³⁰.

Od 2018 r. wdrażanie zielonej produkcji filmowej w Austrii opiera się zatem na dalekosieźnym i przełomowym *Systemie synergii Evergreen Prisma dla zielonego filmowania i finansowania*³¹, który umożliwia instytucjom i filmowcom współpracę za pośrednictwem systemu powiązanych ze sobą niezbędnych, profesjonalnych narzędzi, wzmacnia kooperantów przez przekazywanie wiedzy, wspiera talenty, definiuje role i potrzeby. To systemowe i systematyczne podejście doprowadziło do powstania innowacyjnych, uzupełniających się struktur dążących do wypracowania praktycznych, wysokiej jakości standardów zielonego filmowania i finansowania.

Dziś Evergreen Prisma pełni funkcję międzynarodowego centrum kompetencji w zakresie zielonego filmowania z kompleksową usługą, na którą składa się dobrze ugruntowany i kreatywny program edukacyjny EPA, transnarodowa sieć kontaktów, wyjątkowa cyfrowa platforma wiedzy oraz instrumenty praktyczne. To kiedyś lokalne przedsięwzięcie, mające pośredniczyć między filmowcami, władzami lokalnymi i regionalnymi dostawcami usług, za swoją innowacyjną i przyszłościową pracę otrzymało już kilka międzynarodowych nagród³².

Model synergii Green Filming Austria zapoczątkowany przez LAFC i Evergreen Prisma jest przykładem najlepszych praktyk w Europie, mających na celu intensyfikację, gromadzenie i uzupełnianie skutecznych środków, promowanie transferu wiedzy, nabywania umiejętności i wiarygodności, a także międzynarodowe sieciowanie zaangażowanych w *green filming* instytucji³³. Opis działalności LAFC mógłby w zasadzie wystarczyć za charakterystykę modelu austriackiego green filmingu, ale warto jeszcze dopełnić obraz tej synergii kilkoma istotnymi elementami.

Jednym z nich są finansowe eko-zachęty. Szybki rozwój zielonego filmowania w Austrii i Europie nakłada na organa dotujące filmy obowiązek uwzględniania go w systemie finansowania, co wymaga fachowej wiedzy i doświadczenia. Szczegółowe wytyczne dotyczące dotowania stanowią bowiem podstawę prawną do wdrażania ekologicznie zrównoważonej produkcji. Przykładem może być Wiedeński Fundusz Filmowy (Filmfonds Wien, FFW), który w 2019 r. poszerzył swoje wytyczne o kwestię zielonej produkcji, rekomendując beneficjentom przestrzeganie wymogów UZ 76, a w 2021 r. uznał je za obowiązkowe. Fundusz ten był pierwszą z kilku największych austriackich instytucji finansujących filmy, która w swoich kalkulacjach zaakceptowała koszty wynikające z przestrzegania wytycznych Eko-etykiety.

Green filming, który stanowi jeden z wielu elementów przemiany Austrii w społeczeństwo ekologicznie zrównoważone, to także działania systemowe, legislacyjne i strukturalne na szczeblu władz. Dążenie do zrównoważonej produkcji filmowej wymaga współpracy międzyministerialnej, konsultacji z organizacjami pozarządowymi, firmami prywatnymi i ekspertami (m.in. do spraw ekologii) oraz nieustannego zaangażowania w ustanawianie jednolitych standardów. Władze państwowe inicjują i wspierają wiele działań przez edukację, stosowanie różnych modeli dofinansowań i zachęt. W 2019 r. ówczesne Bundesministerium für öffentlichen Dienst und Sport (BMöDS) zapoczątkowało na przykład serię warsztatów dla przedstawicieli sektora kultury, które uświadamiały o wieloaspektowym wkładzie sztuki i kultury w realizację celów ekologicznych, między innymi w zakresie zielonego filmowania³⁴. Od 2021 r. ministerstwo (już jako BMKÖS)³⁵ we współpracy z ÖFI zaczęło wspierać produkcję filmów zgodną z wytycznymi UZ 76³⁶. Obecnie ministerstwo (od marca 2025 r. BMWKMS)³⁷ promuje „Zielone filmowanie jako nowy standard jakości” i wydaje biuletyn na temat green filmingu³⁸.

Jak podkreśliła Lena Weiss: *Przed wszystkim istnieje teraz model zachęty podatkowej z zielonym bonusem, który jest unikatowy na skalę światową; opracowaliśmy go wspólnie jako branża. Jeśli produkujesz tutaj film, otrzymujesz 30 centów zwrotu za każde euro wydane w Austrii jako rodzaj zachęty do lokacji. Jednak jeśli spełniasz pewne kryteria zrównoważonego rozwoju, otrzymujesz 35 centów*³⁹.

Faktycznie, zainteresowanie austriackich filmowców zmianą zachowań zawodowych wynika nie tylko z rosnącej świadomości ekologicznej, lecz także z impulsu, jaki pojawił się wraz z wprowadzeniem w 2023 r. ustawy o lokacjach filmowych, nowelizacją ustawy o finansowaniu filmów i ustawy KommAustria⁴⁰, umożliwiających ubieganie się na podstawie katalogu kryteriów w ramach finansowania filmów o bezzwrotną dotację do 30 proc. kosztów produkcji poniesionych w Austrii i o dodatkowy budżet w wysokości pięciu procent, jeśli produkcja jest przyjazna środowisku (zielony bonus)⁴¹. Te dodatkowe zachęty stworzono za pośrednictwem programów: ÖFI+ Austriackiego Instytutu Filmowego, który opracował oparty na wytycznych UZ 76 katalog kryteriów minimalnych standardów ekologicznych dla austriackich produkcji fabularnych i dokumentalnych⁴², oraz FISA+ Lokacji Filmowej Austria (Filmstandort Austria), który również korzysta z powyższego katalogu i rekomenduje certyfikację Eko-etykiety UZ 76.

Po wprowadzeniu tych programów austriacki system stał się nagle jednym z najlepszych w europejskim krajobrazie finansowania filmów, a Austria – niezwykle interesującym krajem koprodukcyjnym. Wiele międzynarodowych projektów trafiło do Austrii, przynosząc jej miliony euro, dając nowe miejsca pracy i jeszcze bardziej profesjonalizując różne zawody oraz promując młode talenty. Programy zdobyły popularność ze względu na swoją skuteczność: w 2024 r. 90 proc. zakontraktowanych przez ÖFI projektów filmowych otrzymało zielony bonus.

Wspominany już ÖFI – ogólnokrajowa instytucja finansująca produkcję, dystrybucję i promocję austriackich filmów kinowych i koprodukcji – to kolejny ważny element sieci green filmingowej. Jego priorytetem jest rozwój i integracja green filmingu z austriackim systemem finansowania oraz harmonizowanie go z procesem produkcji we współpracy z filmowcami i innymi instytucjami finansującymi (także

LandKrimi (ORF, 2014–2024), odc. *Höhenstrasse*,
reż. David Schalko (2016)

SOKO Kitzbühel (beo-Film, 2001–2016; Gebhardt Productions, 2017–2021)

międzynarodowymi). Od 2019 r. ÖFI jest częścią grupy roboczej Green Filming Austria. Od 2020 r. publikuje przeglądy krajowych i międzynarodowych zielonych projektów⁴³. W 2020 r. rozpoczął też wdrażanie koncepcji *green office* pod hasłem „ÖFI goes green”. Pierwszym krokiem było całkowite przejście na cyfrowe (bezpapierowe) zgłoszenia, kolejne dotyczyły podróży, spotkań, zakupów itp. Od 2021 r. instytut na podstawie własnego katalogu kryteriów dofinansowuje zielone filmy, zapewnia konsultantów i pokrywa dodatkowe koszty związane z ekologiczną certyfikacją. W 2021 r. ÖFI wraz Filmförderungsanstalt (FFA) i Philipem Gassmanem opracował procedury audytu związane z obowiązkiem przedstawiania Final Green Report przez wszystkie dotowane filmy kinowe. W 2023 r. ÖFI utworzył Green Filming Department i w tym samym roku opracował katalog kryteriów minimalnych standardów ekologicznych dla dystrybucji kinowej (ÖFI+), mających pomóc w ubieganiu się o zielony bonus; współfinansuje też kursy organizowane w Wiedniu w ramach International Screen Institute dotyczące zrównoważonego zarządzania (Sustainability Management) w branży filmowej i medialnej. W 2025 r. we współpracy z konsultantkami z Austrii oraz Niemiec opracował i upublicznił katalog minimalnych standardów ekologicznych dla austriackich animowanych produkcji filmowych⁴⁴, których dotychczas nie uwzględniały żadne obowiązujące zestawienia kryteriów zielonego filmowania. Ze względu na dynamikę tej dziedziny, która wymaga współpracy na szczeblu ponadnarodowym, ÖFI aktywnie włącza się też w kształtowanie wydarzeń w Europie⁴⁵.

Inne regionalne komisje filmowe oraz instytucje finansujące również – chociaż w mniejszym stopniu – podejmują wysiłki, aby zwiększyć aktywność na omawianym obszarze. Na przykład Vienna Film Commission (VFC)⁴⁶ wystąpiła z ciekawą inicjatywą, w wyniku której od 2023 r. na międzynarodowym festiwalu filmów krótkometrażowych Vienna Shorts nie wręcza się już laureatom statuetek, tylko sadi w Wiedniu dedykowane im drzewka. Na każdym z nich zostaje umieszczona tabliczka z informacjami o gatunku drzewa, filmie i kategorii, w której zdobył nagrodę, oraz z kodem QR, za pomocą którego można ten film obejrzeć. Dzięki tej inicjatywie powstaje swoista filmowa trasa spacerowa po mieście.

W Austrii stale rośnie sieć instytucji kulturalnych, które zarówno czynią własne działania bardziej zrównoważonymi, jak i angażują się w dialog z innymi. Jej częścią jest chociażby wspomniany ÖFI i Akademia Austriackiego Filmu (AÖF) z jej galą wręczenia nagród. Jeśli jednak chodzi o zrównoważone imprezy, to pionierską pozycję w Austrii zajmuje Graz Film Festival Diagonale, którego gala otwarcia i Diagonale Film Meeting już w 2012 r. otrzymały certyfikaty zielonego wydarzenia i spotkania. Jako jedna z pierwszych instytucji kulturalnych w kraju Diagonale uruchomiło dalekosiężną inicjatywę w 2011 r. – najpierw w ramach kampanii „Diagonale Goes Green”, propagującej ideę zrównoważonych festiwali filmowych, a od 2016 r. rozszerzając pod nazwą „Diagonale #thinksfurther” swe zobowiązanie o kwestie współistnienia społecznego i różnorodności. Przy okazji festiwal nie tylko motywuje kina do działań ekologicznych, lecz także promuje na swojej stronie internetowej współpracujące z nim eko-firmy, sklepy, restauracje, pensjonaty itp. Od 2022 r. Diagonale jest licencjobiorcą Eko-etykiety. Z kolei pierwszym wiedeńskim festiwalem, który został certyfikowanym zielonym wydarzeniem, jest Vienna Shorts – w 2022 r. otrzymał on austriackie oznakowanie ekologiczne.

Warto nadmienić, że w procesie certyfikacji festiwalu czy gal bierze się pod uwagę zastosowanie takich zielonych środków jak: głosowanie w sieci (oszczędza papier i zasoby transportowe), dobrej jakości scenografia do ponownego wykorzystania przez inne instytucje, regionalny sezonowy catering wegetariański i wegański, materiały reklamowe sponsorów oraz partnerów drukowane i produkowane w sposób zrównoważony i przy efektywnym wykorzystaniu zasobów, ekologiczny transport (przybycie i wyjazd), zapobieganie powstawaniu odpadów oraz ich segregacja.

Także kina zaczęły się ubiegać o eko-wyróżnienia. We wrześniu 2021 r. Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport (BMKÖS) przyznało po raz pierwszy Austriacką Nagrodę Kinową (Österreichischer Kinopreises) w kategorii zrównoważonego rozwoju (*Nachhaltigkeit*) – otrzymało ją Gartenkino z Wiednia. Jury brało pod uwagę wiele czynników, zaczynając *od tego, czy w toaletach ręce suszy się w najbardziej przyjazny dla środowiska sposób, jaka kukurydza jest używana do popcornu i czy napoje regionalne są oferowane w szklanych butelkach i z organicznymi słomkami, po kwestię nowoczesnej izolacji termicznej*⁴⁷. W 2022 r., między innymi z inicjatywy BMKÖS⁴⁸, opracowano wytyczne Eko-etykiety dla kin, obejmujące kwestie od ogólnego zarządzania i efektywnego gospodarowania energią i wodą po catering, papier, materiały i środki czystości, a także przyjazne dla klimatu rozwiązania w zakresie mobilności oraz zapobieganie powstawaniu odpadów i ich segregację. Pierwszym kinem w Austrii z Eko-etykietą (UZ 210) zostało w 2023 r. (w stulecie założenia) Schubertkino z Grazu⁴⁹.

Wśród podmiotów o dużym znaczeniu dla zrównoważonej produkcji w Austrii jest też wspomniana wyżej FISA (Filmstandort Austria), dbająca o konkurencyjność tego kraju jako lokacji filmowej i stymulująca zainteresowanie nim wśród międzynarodowych producentów. Jej wytyczne dotyczące finansowania zostały w 2020 r. zaktualizowane i poszerzone o załącznik poświęcony produkcji ekologicznej, zalecający wnioskodawcom spełnienie wymagań Eko-znaku UZ76 i zatrudnienie konsultanta, co przynosi im dodatkowe punkty w teście jakości kulturowej. Ponadto warto wymienić finansujący produkcje medialne Urząd Regulacji Nadawania i Telekomunikacji (Rundfunk und Telekom Regulierungs-GmbH, RTR), dysponujący różnymi funduszami telewizyjnymi, który również kwalifikuje do finansowania koszty zielonego filmowania.

Neutralność klimatyczna i dekarbonizacja są też przedmiotem troski nadawców publicznych, takich jak telewizja ORF (Österreichischer Rundfunk), będąca pierwszą firmą medialną w Austrii, która przedstawiła raport na temat zrównoważonego rozwoju (2012). Od 2018 r. sprawozdanie jest publikowane corocznie i odnosi się między innymi do realizacji wytycznych SDGs⁵⁰. ORF od 2021 r. jest partnerem Klimaaktiv Pakt 2030⁵¹. Z ostatniego raportu wynika, że ORF zrealizowała swoje zobowiązania w ramach tego paktu już w roku 2023 r. Emisja CO₂ została wtedy zmniejszona o 70 proc., efektywność energetyczna poprawiła się o 25 proc., a udział odnawialnych źródeł energii wzrósł do 71 proc.⁵² ORF demonstruje zaangażowanie proekologiczne przez emitowanie treści dotyczących ekologii, ale służy też jako platforma medialna dla takich inicjatyw jak kampania Mutter Erde, zapewniając bezpłatny czas antenowy na apele o zbiórkę funduszy.

Prezentacja wybranych elementów austriackiego green filmingu, układająca się w jego krótką historię, pokazuje wzajemne powiązania zazwyczaj oficjalnych inicjatyw należących do różnych obszarów.

Inicjatywy indywidualne – wybrane pionierskie przykłady

Zanim temat zrównoważonego rozwoju stał się istotną kwestią w austriackim przemyśle filmowym, pojawiał się w treści produkowanych tam filmów i programów. Należy wspomnieć chociażby zwracający uwagę na niebezpieczeństwa związane z tworzywami sztucznymi dokument Wenera Boote *Planeta plastiku* (*Plastic Planet*, 2009), który odniósł światowy sukces. Wytyczne Eko-znaku dotyczą wprawdzie większości filmów, ale niewątpliwie jest on szczególnie ważny właśnie dla produkcji, których tematyka koncentruje się na świadomości ekologicznej, zwłaszcza gdy są realizowane we wrażliwych regionach, jak na przykład parki narodowe. Należą do nich dokumenty przyrodnicze takich producentów, jak: Terra Mater Studios, ORF, PKM Film, Centurioni Images, oraz reklamy *Ja!-Natürlich* od Das Rund. Pionierską firmą jest tu Interspot Film, która po raz pierwszy wyprodukowała dokumentalną serię przyrodniczą zgodnie z kryteriami austriackiego oznakowania ekologicznego: *Naturerbe Österreich – Die Nationalparks* (2021).

Liczba licencjohiobców i nagrodzonych UZ 76 rośnie. Analiza pracy ich ekip przynosi wzorce zachowań ekologicznych i często staje się inspiracją do kolejnych rewizji wytycznych Eko-etykiety. Wiele regionalnych ośrodków ORF posiada już licencje UZ 76. Pierwszym telewizyjnym magazynem informacyjnym zrealizowanym w sposób zrównoważony jest *Energie TV. Das Info und Servicemagazin der Energie Burgenland* (Beate Biffl Film- und Videoproduktion, 2019). Pierwszym serialem w Austrii, który otrzymał Eko-etykiety i stał się pionierem zrównoważonego rozwoju w tamtejszej telewizji (koprod. z ZDF), jest *SOKO Kitzbühel* (beo-Film, 2001-2016; Gebhardt Productions, 2017-2021), certyfikowany w 2019 r. ORF Salzburg od końca 2020 r. produkuje w sposób ekologiczny swój codzienny program *Salzburg heute*. Zrealizowany przez ORF z siedzibą w Wiedniu program *Dancing Stars* w 2025 r. po raz kolejny (od 2021 r.) otrzymał Eko-znak – twórcy tego programu pokazali, jak zrównoważony rozwój może wyglądać w dużym, angażującym około trzysta osób, programie telewizyjnym⁵³. Wśród dotychczas wyróżnionych produkcji, które w napisach końcowych prezentują charakterystyczny Eko-znak, są także popularne serie kryminalne, jak *Die Toten von Salzburg* (ORF, ZDF, 2016-). Z kolei pierwszym pilotażowym projektem fabularnym *green filming* ÖFI i Evergreen Prisma był horror *Heimsuchung* (reż. Achmed Abdel-Salam, 2023) firmy produkcyjnej Glitter & Doom. Jego producentka Lena Weiss powiedziała: *Film, który nakręciliśmy, wyemitował 38 ton CO₂*⁵⁴. *Gdybyśmy nie podjęli żadnych działań, wyemitowalibyśmy 50 ton. Ale to był mały film. Dla porównania – największe hollywoodzkie produkcje generują średnio 3370 ton CO₂*. Ujmując to perspektywicznie, CO₂ jest tylko jednym z wielu czynników, często przywoływanym, ponieważ można go obliczyć. Jednak film może emitować niewiele CO₂, a nadal nie być zrównoważony – na przykład jeśli użyte kostiumy są produkowane konwencjonalnie, co przyczynia się do zatrucia rzek⁵⁵.

Co konkretnie oznacza w Austrii *green filming*

Najważniejsze jest nastawienie realizatorów, takich jak producent Florian Gebhard, który twierdzi, że „*green filming*” to nie sztuczka, nie trend, który zastępuje inny. „*Green filming*” to zrównoważona metoda pracy, której trzeba się nauczyć i która staje się standardem dla coraz większej liczby produkcji⁵⁶. Ekologia w branży filmowej dotyczy aspektów technicznych, logistycznych i związanych z treścią. W Austrii branża ta ma swój kompas ekologiczny w postaci Eko-etykiety UZ 76, która z jednej strony jest instrukcją postępowania dla filmowców i wskazówką dla widzów, a z drugiej – nagrodą mającą motywować do zachowań proekologicznych. Certyfikacja jest przeprowadzana po dobrowolnym audycie, którego koszty ponosi firma produkująca film. Eko-znakiem można nagrodzić wszystkie produkcje z wyjątkiem stworzonych wyłącznie przy użyciu komputera filmów animowanych lub VR, gdyż przy ich realizacji nie miały miejsca – jak to sformułowano – rzeczywiste zdjęcia. Firma producencka zamiast Eko-znaku może otrzymać jego licencję (na cztery lata). Eko-etykieta/znak zawiera zatem kryteria dla firmy produkcyjnej i dla danego projektu filmowego, a procedura testowa składa się z dwóch faz: jeśli firma spełni kryteria i otrzyma licencję, jej projekt może być certyfikowany i ubiegać się o prawo do używania logo Eko-znaku.

Jak już wspomniałam, wymagania dotyczące przyjaznej dla środowiska produkcji filmowej po raz pierwszy przetestowano w praktyce na kryminale *Höhenstrasse* i obecnie wytyczne austriackiej Eko-etykiety szczegółowo wskazują, na czym taka produkcja dokładnie polega. Pod uwagę brane są kryteria odnoszące się do mobilności, dekoracji, materiałów budowlanych, scenografii i rekwizytów, kostiumów i charakteryzacji, techniki, cateringu i zakwaterowania. Florian Gebhard, producent pionierskiej w tym względzie serii *SOKO Kitzbühel*, opowiedział, jak jego firma zaczęła swoją pierwszą zieloną produkcję, podkreślając znaczenie rozmów i przygotowań: *Przeanalizowaliśmy wszystkie procesy produkcyjne z kierownikami działów. (...) Poświęciliśmy połowę czasu zdjęciowego na wdrożenie wszystkich niezbędnych środków. (...) Zwyciężył nowy obraz nas samych, a przez życie na planie wkroczył również w życie prywatne naszych pracowników*⁵⁷.

Zachowania przyjazne dla środowiska, do jakich ekipa filmowa jest motywowana w miejscu pracy, to: oszczędzanie energii, drukowanie na certyfikowanym papierze lub w drukarniach z Eko-znakiem, ograniczanie powstawania odpadów oraz ich segregacja, zrównoważone zakupy (produkty z certyfikatami środowiskowymi, *fair trade* itp.) oraz ekologiczna mobilność⁵⁸. Pracownicy są zachęcani do korzystania z transportu publicznego, rowerów, przemieszczania się pieszo lub współdzielenia samochodów. Firma powinna ich wspierać, organizując parkingi dla rowerów, wspólne przejazdy, rowery firmowe, flotę pojazdów elektrycznych (zasilanych akumulatorami lub ogniwami paliwowymi) albo dotując lub pokrywając koszty biletów kolejowych i kartniżkowych. Powinna również zastępować podróże służbowe spotkaniami online lub kontaktami telefonicznymi oraz umożliwić pracę z domu, a także dbać, by pracownicy nie podróżowali samolotami po Austrii i na krótkich trasach. Wytyczna ta ma charakter uniwersalny i może znaleźć zastosowanie także na innych obszarach życia, co

dość zabawnie skomentował reżyser Werner Boote: *Nie myślę o tym, czy powinienem latać, ale raczej o tym, czy podróżowanie jest naprawdę niezbędne dla mojego filmu. Tak samo robię z wykładami. Aby zarabiać na życie jako filmowiec, od 15 lat prowadzę wykłady na temat zrównoważonego rozwoju. Od czasu COVID-19 jest to o wiele przyjemniejsze, ponieważ nie muszę już podróżować. To szaleństwo, że kiedyś latałem do Waszyngtonu na godzinne wystąpienie publiczne. Teraz ustawiam budzik i robię to przez Skype'a. Potem znowu idę spać*⁵⁹.

Wytyczne Eko-znaku są bardzo szczegółowe i dotyczą właściwie każdego obiektu, urządzenia i wszystkich aktywności czy sytuacji, jakie mogą mieć związek z planem filmowym i firmą produkcyjną, między innymi noclegów, toalet, systemów chłodniczych serwerowni i centrów danych, ekspresów do kawy i herbaty, nagrzewnic i urządzeń chłodzących, przechowania materiałów pozostałych po produkcji (np. znaki informacyjne, taśmy barierowe, eko-farby, drewno), obiegu informacji na planie (preferowane są maile lub papier z recyklingu), zleceń zewnętrznych (np. wybór dostawców usług o mniejszym obciążeniu transportowym), sprzętu (certyfikowane urządzenia energooszczędne dające się naprawić w Unii Europejskiej), używania materiałów nadających się do recyklingu, odnawialnych i biodegradowalnych.

Zgodnie z wytycznymi zdjęcia lotnicze powinny być w miarę możliwości wykonywane za pomocą dronów, a nie śmigłowców (chyba że wymaga tego treść), materiały, produkty, rekwizyty, kostiumy, elementy dekoracji należy pozyskiwać z własnych zasobów magazynowych, wypożyczalni, second handów lub kupować od dostawców regionalnych, konstrukcje tymczasowe powinno się zaś projektować tak, aby można je było w dużej mierze ponownie wykorzystać. Firma musi też pokryć 100 proc. swojego zapotrzebowania na energię elektryczną ze źródeł odnawialnych.

Pracownik, który przy realizacji pilotażowego dla austriackiej zielonej produkcji filmu *Höhenstrasse* zajmował się cateringiem, przyznał, że bardzo istotna była kwestia kawy, gdyż zwykle po produkcji filmowej niezliczone kubki (po kawie czy innych napojach) trafiają do śmieci. Firma zdecydowała się więc na naczynia wielorazowe, oszczędzając tym samym od 200 do 300 jednorazowych kubków dziennie. Jej starania o zminimalizowanie generowania odpadów sprawiły, że każdego dnia zamiast od czterech do siedmiu 125-litrowych worków śmieci pozostawał tylko jeden. W kwestii żywienia Superfilm postanowiła kupować jedynie produkty organiczne od lokalnych rolników, stanowiąc przyczynek do wytycznej wskazującej, że firmy cateringowe na planie filmowym mają dostarczać wyłącznie miejscowe, sezonowe produkty regionalne, eliminując tym samym duży ślad węglowy i marnotrawienie jedzenia. W sumie Superfilm przy realizacji *Höhenstrasse* wytworzyła 25 tys. litrów odpadów mniej, zaoszczędziła 2 tys. litrów oleju napędowego, 3 tys. plastikowych butelek i 20 proc. wydatków na podróże, a ograniczając przemieszczanie się aktorów samolotami o 70 proc., zmniejszyła emisję CO₂. Emisję gazów cieplarnianych, której nie można było uniknąć, zrekompensowała natomiast przez zainwestowanie w projekt zalesiania w Ugandzie.

Firma potwierdziła, że zielone filmowanie jest opłacalne także finansowo, a w dodatku sprzyja innowacjom i kreatywności, czego przykładem było zastoso-

wanie przez gaffera z ekipy energooszczędnego systemu oświetleniowego Cine Reflect, który nie wymagał używania wysokich napięć, zredukował liczbę sprzętów, a co za tym idzie – w ich transporcie wykorzystano tylko jednego trucka zamiast dwóch. Większość obsady i ekipy podróżowała pociągiem. Reżyser nagrań jeździł samochodem elektrycznym, którym podwoził także aktorów. Główny oświetleniowiec powiedział, że filmowcy starali się redukować technikę, na ile to było możliwe, i jednocześnie maksymalizować rezultaty, na przykład używając diod LED, wysoce odblaskowych reflektorów czy światła o wiązce równoległej. Członkowie ekipy, którzy przed rozpoczęciem projektu nie wiedzieli, na czym polega zielone filmowanie, byli zaskoczeni, że tak łatwo udało im się zmienić swoje dotychczasowe zachowania zawodowe, i deklarowali, że nowe standardy stały się ich drugą naturą, nie tylko bowiem przynoszą wymierne efekty, lecz także dają dużą satysfakcję⁶⁰.

Producent serii *SOKO Kitzbühel* podobnie opisał wdrażanie wypracowanych przez ekipę *Höhenstrasse* praktyk, opisanych już w tym momencie w wytycznych UZ 76: *Plan zdjęciowy był wolny od plastiku, a w cateringu przestaliśmy używać jednorazowych naczyń. Kupowaliśmy wyłącznie żywność regionalną i ekologiczną. Wszystkie środki czystości, artykuły biurowe, produkty higieniczne, materiały do charakterystyki miały etykietę zgodności ze środowiskiem. (...) We wszystkich pojazdach na planie i niektórych pojazdach ekipy napęd został przerobiony na hybrydowy. Nasza wypożyczalnia oświetlenia (...) zbudowała nowy, cichy i niskoemisyjny generator prądu do użytku na planie (...). Współpracowaliśmy z lokalnymi usługodawcami. Na planie i w biurze obowiązywała ścisła segregacja odpadów. (...) W biurze i częściowo na planie stosowaliśmy oświetlenie LED (...). Przesyłanie materiału filmowego z planu do sali montażowej odbywało się w dużej mierze cyfrowo i online. Liczba podróży kurierskich została ograniczona z codziennych do cotygodniowych. Wykorzystywaliśmy kostiumy i rekwizyty z drugiej ręki. Potem niektóre z nich zostały przekazane instytucjom charytatywnym⁶¹.*

Z kolei Lena Weiss, zapytana, co było nowością przy realizacji horroru *Heimsuchung*, powiedziała: *Skupiliśmy się na scenografii, transporcie i cateringu. Akcja filmu rozgrywa się w zniszczonym domu, więc nie było potrzeby odtwarzania czegokolwiek w studiu. 95 procent mebli pochodziło z drugiej ręki, a następnie poddano je recyklingowi lub w jakiś sposób wykorzystano ponownie. Catering obejmował jedzenie wegetariańskie dwa dni w tygodniu i nie było jednorazowej zastawy stołowej. Wszyscy członkowie obsady podróżowali pociągiem, a my mieliśmy dwa elektryczne vany do transportu podczas kręcenia⁶².* Te dwie relacje z pierwszych austriackich zielonych produkcji pokazują, na jakich obszarach wprowadzanie dobrych praktyk było najłatwiejsze i najszybsze – w obu powtarza się na przykład catering.

Wracając do wytycznych UZ 76 – przy wyborze lokacji należy zwracać uwagę na aspekty środowiskowe, takie jak dostępność transportu publicznego, możliwość korzystania z lokalnej sieci energetycznej, ochrona przyrody itp. Jeżeli miejsce kręcenia filmu znajduje się na obszarach chronionych, firma musi przedstawić swoją koncepcję jego ochrony. Jeśli to możliwe, efekty specjalne należy tworzyć cyfrowo. Zalecane jest również obliczanie emisji CO₂⁶³ oraz komunikowanie zrównoważonego rozwoju w samym filmie, czyli *planet placement*. Oznacza to umieszczanie w scenografii przyjaznych dla środowiska produktów, rekwizytów związanych z segregacją odpadów, jak również *green storytelling*, czyli wplaw-

Heimsuchung, reż. Achmed Abdel-Salam (2023)

Naturerbe Österreich – Die Nationalparks (Interspot Film, 2021)

tanie wątków dotyczących zrównoważonego rozwoju w scenariusz filmu – ale też unikanie na przykład tak powszechnego w amerykańskich filmach widoku ludzi z kawą na wynos w jednorazowych naczyniach. Istotne jest też, czym przemieszczają się bohaterowie (samochodem, rowerem itp.). Ta ostatnia wytyczna może prowokować pytanie, czy opowiadanie zielonych historii tak, by dawały przykład, jest naruszeniem wolności artystycznej, czy też sprawdzianem kreatywności. Producentka Lena Weiss jest przekonana, że połączenie sztuki i kwestii dotyczących klimatu jest możliwe⁶⁴, ale z zachowaniem zdrowego rozsądku. Podczas realizacji jednego z pierwszych zielonych filmów, wspomnianego *Heimsuchung*, ekipa rozmawiała o tym, ale nie znaleźli niczego, co miałoby sens. *Jeśli czujemy, że „green storytelling” za bardzo zmienia historię, wycofujemy się* – powiedziała Weiss⁶⁵.

Warto tu pokreślić ważną cechę tych wytycznych, a mianowicie elastyczność. Są one zaleceniami, sugestiami, a nie nakazami. Niemal każda wytyczna zawiera sformułowanie „jeśli jest to możliwe” i daje sposobność zrekompensowania złych praktyk gdzie indziej. *Planet placement* nie stoi zatem w sprzeczności z *product placement*, ponieważ jeżeli dla produkcji lokowanie nieekologicznego produktu miałoby żywotne znaczenie ekonomiczne, to decyzja w tym względzie zależałaby wyłącznie od ekologicznego sumienia filmowców. Zresztą wprowadzony w 2023 r. system finansowania filmów niewątpliwie uwalniał twórców od takich dylematów, jako że *product placement* nie stanowił o „być albo nie być” filmu.

Przytoczone powyżej wymagania stanowią jedynie ułamek niezwykle szczegółowych wytycznych UZ 76, których trzecia wersja ukazała się w styczniu 2025 r.⁶⁶ Celem ostatniej rewizji było dostosowanie wymagań do bardziej złożonych, często transgranicznych produkcji filmowych, uelastycznienie kryteriów, żeby nie kolidowały z praktyką realizatorską, zadbanie, by spełnienie kryteriów było zagwarantowane (przez udostępnienie odpowiednich koncepcji, katalogów i środków) oraz zdefiniowanie stanowiska specjalisty ds. Eko-etykiety w firmie produkującej film (czuwa nad procesem jej certyfikacji) i specjalisty ds. produkcji ekologicznej odpowiadającego za zgodność z eko-wymaganiami bezpośrednio na planie filmowym⁶⁷.

W niniejszym artykule skupiam się wyłącznie na austriackim modelu green filmingu, charakteryzującym się współpracą wielu podmiotów, w tym także organizacji oraz instytucji ekologicznych biorących udział nie tylko w opracowywaniu wytycznych, lecz także w audytach. Dzięki takiemu systemowi zapewne łatwiej jest ustrzec się negatywnych zjawisk typu *greenwashing*, których w tym wypadku nie odnotowano – miejmy nadzieję, że nie tylko dlatego, iż model ten w pełnym rozkwicie funkcjonuje dopiero od 2023 r.

Wdrażanie przytoczonych praktyk, wymagające – przynajmniej na początku – dużego zaangażowania, nie jest też jeszcze zbyt powszechne. Z innej strony, zielone certyfikaty, odznaki, stemple, których jest wiele w Europie, zaczynają być w jakiś sposób atrakcyjne, skoro niektórzy próbują je zdobyć „na skróty”, a inni dostrzegają w certyfikacjach szansę na zarobek. Podkreślając potrzebę ram prawnych, decyzji politycznych i egzekwowania przepisów, Weiss przestrzegала, że *istnieje ryzyko greenwashingu*⁶⁸. Obawy te podzielał Boote, który nakręcił film *Zielone kłamstwa* (*Die grüne Lüge*, 2018) po tym, jak na festiwalu w Berlinie spotkał się z propozycją kupienia za pokaźną sumę takiego właśnie stempla⁶⁹. Czas pokaże,

czy były to przypadki jednostkowe i czy synergetyczny model austriackiego zielonego filmowania pozostanie odporny na negatywne zjawiska.

Podsumowanie

Zrównoważony rozwój w austriackim przemyśle filmowym i telewizyjnym jest na porządku dziennym. Zaczyna się od planowania i produkcji filmów oraz programów telewizyjnych zgodnie z wymogami austriackiego Eko-znaku dla zielonych produkcji, a kończy na zrównoważonych festiwalach i zielonych wydarzeniach⁷⁰.

Przedstawione powyżej wybrane działania podejmowane w Austrii w ramach zrównoważonego rozwoju układają się w synergetyczny model tamtejszego green filmingu, mogący stanowić przykład najlepszych praktyk. Polega on na współdziałaniu prowadzącym do efektu końcowego większego niż suma oddzielnych działań poszczególnych elementów. Pokazuje, jak z inicjatyw lokalnych rodzą się rozwiązania ogólnokrajowe, a z przedsięwzięć regionalnych – międzynarodowe. Opisane instytucje, projekty, organizacje i firmy współpracują w sposób skoordynowany, wzajemnie się uzupełniając, wzmacniając oraz inspirując. Ekologiczne filmowanie może ewoluować z dobrego pomysłu w praktykę, jeśli filmowcy i instytucje finansujące łączą siły, zrównoważone efekty synergii zostaną zaś osiągnięte, gdy największy nacisk będzie położony na kooperację i komunikację. Cel nadrzędny, jaki przyświeca zielonemu filmowaniu, wymaga działań ponadnarodowych w celu wypracowania wspólnych standardów branżowych, dotyczących na przykład oceny ekologicznych referencji produkcji filmowej od scenariusza po dystrybucję i ustalenie mierzalnego określenia zrównoważonego rozwoju.

W green filmingu, jak we wszystkich sferach ekologii, najważniejsze jest jednostkowe zaangażowanie proekologiczne oraz wewnętrzna potrzeba działania. Jednak indywidualny imperatyw ekologiczny nie wystarcza do osiągnięcia nadrzędnego celu, jakim jest zrównoważony rozwój i ochrona klimatu; potrzebna jest też kalkulacja i prawodawstwo. Zielone praktyki, które w ostatnich latach mocno się ugruntowały w austriackiej branży filmowej i medialnej, odgrywają centralną rolę w strategiach dotowania zarówno produkcji krajowych, jak i koprodukcji. Austriacka ustawa o finansowaniu filmów i wiążące się z nią szczegółowe wytyczne stanowią podstawę prawną promowania i wdrażania ekologicznie zrównoważonych praktyk produkcyjnych. Wpisuje się to w europejskie działania określone w raporcie European Audiovisual Observatory (EAO) z 2025 r. analizującym wpływ sektora audiowizualnego na środowisko.

Historia green filmingu w Austrii pokazuje, że prawie każdy element tego modelu jest elastyczny i wpisane są w niego rewizje oraz udoskonalanie. To model, który – jak zrównoważone działania – jest procesem podlegającym ciągłym zmianom i wymagającym regularnej oceny, a w razie potrzeby – korekty. Odpowiada on schematowi zielonej transformacji w całym europejskim sektorze audiowizualnym, która – jak wynika z raportu EAO – również jest procesem i także wymaga nieustannej współpracy między decydentami, organami finansującymi oraz interesariuszami branżowymi⁷¹.

Model austriacki się sprawdza, a branża kwitnie – tak przynajmniej było jeszcze niedawno. Dotychczas synergii zielonego filmowania i finansowania de-

finiowano tam przez pięć komponentów, tworzących – dzięki Evergreen Prisma – sieć, na którą składały się: kompetencje, profesjonalne doradztwo, katalog środków i zachęt finansowych ÖFI+, system weryfikacji i (między)narodowa sieć⁷². W sierpniu 2024 r. ministerstwo gospodarki podało, że programy zachęt wygenerowały w ciągu półtora roku około 347 milionów euro wartości dodanej oraz 1 miliard euro przychodu i stworzyły ponad 8000 miejsc pracy⁷³. We wrześniu 2024 r. w Austrii wybrano jednak nowy rząd, który w styczniu 2025 r. ogłosił zamrożenie płatności z niedawno wprowadzonych programów finansowania ÖFI+ i FISA+. Rewitalizacja krajobrazu filmowego Austrii nagle przystopowała. Wstrzymanie płatności, będące elementem cięć budżetowych związanych z deficytem, ujawniło – już wcześniej, jak się okazuje, istniejące – obawy co do systemu zachęt, z którego mimo wątpliwości branża chętnie korzystała⁷⁴. Powodzenie programu okazało się nieproporcjonalne do jego faktycznych możliwości⁷⁵. Zamrożenie funduszy spowodowało wstrzymanie wielu projektów; inne, w tym międzynarodowe megaprodukcje, zostały wycofane i przeniesione poza Austrię. W maju 2025 r. rząd zapowiedział, że dotychczas nieograniczony model finansowania filmów ÖFI+ będzie dystrybuował maksymalnie 15,5 miliona euro rocznie począwszy od 2026 r., czyli o 22 miliony euro mniej⁷⁶, a w czerwcu tego roku minister kultury przekazał, że w roku następnym duża część środków z ÖFI+ będzie przeznaczona na selektywne finansowanie filmów⁷⁷.

Trudno przewidzieć, jak te decyzje wpłyną na austriackie zielone filmowanie, ale jego synergia została zachwiana. Być może jednak jest to kolejna, wpisana w jego model, korekta.

¹ Rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Zob. *Zrównoważony rozwój*, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/zrównowazony-rozwoj> (dostęp: 28.06.2025).

² Ślad ekologiczny to wskaźnik oznaczający szacowaną liczbę hektarów powierzchni lądu i morza potrzebną do rekompensacji zasobów zużytych na konsumpcję i absorpcję odpadów. Jego częścią jest – określający wyłącznie emisję gazów cieplarnianych – ślad węglowy, czyli nasz codzienny wpływ na środowisko. Zob. https://dbpedia.org/page/Ecological_footprint (dostęp: 28.06.2025).

³ A także *green producing, sustainable filming, green shooting* – określenia używane zamiennie lub nie, jeśli chcemy uwypuklić wybrany aspekt powstawania filmu, np. samą realizację zdjęć. W niniejszym artykule wszystkie te określenia traktowane są synonimicznie.

⁴ A. Ungerböck, *Im Grünen Bereich. Die Lower Austrian Film Commission and Green Filming*, „Ray Filmmagazin”, styczeń 2020, wyd. spec., Wien 2020, s. 5.

⁵ Österreichisches Umweltzeichen. Klimaschutz beim Film, <https://www.umweltzeichen.at/de/kultur/filmproduktion/klimaschutz-beim-film> (dostęp: 28.06.2025).

⁶ Zob. C. J. Corbett, R. P. Turco, *Sustainability in the Motion Picture Industry*, University of California – Los Angeles, Los Angeles 2006.

⁷ Zob. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, <https://sdgs.un.org/2030agenda> (dostęp: 28.06.2025).

⁸ Österreichische Umweltzeichen (w artykule używam zamiennie określeń „Eko-etykieta” i „Eko-znak”).

⁹ Przyznaje go obecnie Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie, BMK.

¹⁰ Zob. *Wer sind wir?*, <https://www.umweltzeichen.at/de/ueber-uns/wer-sind-wir> (dostęp: 1.07.2025).

¹¹ Jej cechy to: pozyskiwanie surowców w sposób przyjazny dla środowiska, wytwarzanie towarów przy najmniejszym wykorzystaniu zasobów i generowaniu odpadów, wydłużona żywotność produktów oraz ich powrót do cyklu produkcyjnego.

- ¹² *Österreich auf dem Weg zu einer nachhaltigen und zirkulären Gesellschaft: Die österreichische Kreislaufwirtschaftsstrategie*, Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie, Wien 2022, s. 6.
- ¹³ Tamże, s. 8.
- ¹⁴ Z Porozumieniem paryskim z 2015 r., zakładającym osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Zob. np. <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/paris-agreement-climate> (dostęp: 1.07.2025) oraz 2030 Agenda ONZ (zob. przyp. 7).
- ¹⁵ J. Thaller, *Wie grün ist der österreichische Film? Gespräch mit Werner Boote und Lena Weiss*, w: *Fokus Klima*, red. B. Lurz, W. Schlag, T. Wolking, Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport Sektion für Kunst und Kultur, Wien 2024, s. 194.
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ M. A. Weiss, *Nachhaltigkeit in der österreichischen Filmbranche. Untersuchung europäischer Anreizmodelle und Möglichkeiten der strukturellen Implementierung in Österreich* (praca magisterska), Universität für Musik und Darstellende Kunst Wien, Wien 2020.
- ¹⁸ J. Thaller, dz. cyt., s. 194.
- ¹⁹ I. Gaisbauer, *Green Filming: Was die Filmbranche zum Klimaschutz beiträgt*, „mdw-webmagazin”, 25.04.2025, <https://www.mdw.ac.at/magazin/2024/04/25/green-filming-was-die-filmbranche-zum-klimaschutz-beitraegt> (dostęp: 2.05.2025).
- ²⁰ Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Klima- und Umweltschutz, Regionen und Wasserwirtschaft (BMLUK).
- ²¹ Zob. *Aus der Richtlinienwerkstatt: Green Producing neu*, <https://www.umweltzeichen.at/de/kultur/filmproduktion/film-ab-auch-die-filmbranche-setzt-auf-gr%C3%BCn-1> (dostęp: 2.06.2025).
- ²² Zob. *Evergreen Prisma. LAFC*, <https://www.lafc.at/greenguide> (dostęp: 12.06.2025).
- ²³ Opracowany przez KlimAktiv z Niemiec i LAFC. Dzięki niemu można obliczyć ślad ekologiczny każdego działu produkcji filmowej i telewizyjnej.
- ²⁴ F. Bechtold, *Großes Kino: Grüner drehen*, „Biorama” 2019, nr 62, s. 59.
- ²⁵ *Filmakademie Wien*, <https://www.lafc.at/greenguide/panorama.php?ggid=5&aid=678&cp=14> (dostęp: 22.06.2025).
- ²⁶ E. Munch, *IRIS. Green Transition in the Audiovisual Sector*, European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2025, s. 35.
- ²⁷ I. Gaisbauer, dz. cyt.
- ²⁸ Tamże.
- ²⁹ Np. Green Regio/CineRegio, Association of Film Commissioners International (AFCI), European Film Commissions Network (EUFN), Study Group of Eurimages, European Film Academy.
- ³⁰ E. Munch, dz. cyt., s. 35.
- ³¹ *Evergreen Prisma's Synergie System für Green Filming und Funding*, <https://www.lafc.at/news/?ggid=3&aid=2584&cp=0&jahr=2025®ion=0&si=NaN&lang2> (dostęp: 18.05.2025).
- ³² *Evergreen Prisma: Competence Center for Green Filming*, <https://filminstitut.at/en/green-filming/evergreen-prisma> (dostęp: 28.05.2025).
- ³³ *Kunst- und Kulturbericht 2022*, Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport, Wien 2023, s. 333.
- ³⁴ Zob. *Veranstaltungsreihe Kultur Politik International*, <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/themen/nachhaltige-entwicklungsagenda-2030/erfolgsgeschichten-agenda-2030/veranstaltungsreihe-kultur-politik-international.html> (dostęp: 28.05.2025).
- ³⁵ Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport.
- ³⁶ Zob. *Förderung der Projektentwicklung von Filmen. Informationsblatt (Stand: Mai 2025)*, Bundesministerium für Wohnen, Kunst, Kultur, Medien und Sport, Wien 2025.
- ³⁷ Bundesministerium für Wohnen, Kunst, Kultur, Medien und Sport.
- ³⁸ *Ziel 13: Maßnahmen zum Klimaschutz*, 2024, <https://www.bmwkms.gv.at/service/eu-und-internationales/nachhaltige-entwicklung-agenda-2030/nachhaltigkeitsziele-kunst---kultur/nachhaltigkeitsziel-13.html> (dostęp: 28.05.2025).
- ³⁹ J. Thaller, dz. cyt., s. 195.
- ⁴⁰ *Filmstandortgesetz 2023*, <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/ME/226> (dostęp: 28.05.2025).
- ⁴¹ I. Gaisbauer, dz. cyt.
- ⁴² Zob. *Kriterienkatalog der ökologischen Mindeststandards für österreichische Kinofilmproduktionen ÖFI/ÖFI+ (Spielfilm und Dokumentation)*, <https://filminstitut.at/foerderung/green-filming> (dostęp: 28.05.2025).
- ⁴³ Zob. *Green filming – Tätigkeitsberichte ÖFI/ÖFI+*, <https://filminstitut.at/green-filming/green-filming-taetigkeitsberichte> (dostęp: 28.05.2025).
- ⁴⁴ *Kriterienkatalog der ökologischen Mindeststandards für österreichische Kinofilmproduktionen ÖFI/ÖFI++ ANIMATION*, <https://filminstitut.at/foerderung/green-filming> (dostęp: 28.05.2025).

- ⁴⁵ Np. przez udział w Eurimages „Sustainability Study Group”, European Film Agency Network (European Audiovisual Observatory) i grupie roboczej „Green CO/PRO-Europe”.
- ⁴⁶ We współpracy z Wiener Stadtgärten (MA 42) i Stadt Wien – Klima, Forst- und Landwirtschaftsbetrieb (MA 49).
- ⁴⁷ *Österreichischer Kinopreis 2021*, <https://www.bmwkms.gv.at/themen/kunst-und-kultur/preise/preise-film/kinopreis/oesterreichischer-kinopreis-2021.html> (dostęp: 23.05.2025).
- ⁴⁸ Także Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie, BMK (obecnie – od 1 kwietnia 2025 r. – Bundesministerium für Innovation, Mobilität und Infrastruktur – BMIMI), przy udziale przedstawicieli wielu organizacji i kin z całej Austrii.
- ⁴⁹ *Österreichischer Kinopreis 2023*, <https://www.bmwkms.gv.at/themen/kunst-und-kultur/preise/preise-film/kinopreis/oesterreichischer-kinopreis-2023.html> (dostęp: 23.05.2025).
- ⁵⁰ Zob. przyp. 7.
- ⁵¹ Dobrowolny program ochrony klimatu dla dużych przedsiębiorstw w Austrii, zainicjowany przez Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Klima- und Umweltschutz, Regionen und Wasserwirtschaft (BMLUK), <https://www.klimaaktiv.at/unternehmen/strategie/partnerschaften/klimaaktiv-pakt> (dostęp: 23.05.2025).
- ⁵² *ORF Nachhaltig. Corporate Sustainability Report 2023/2024*, red. A. Malli i in., Österreichischer Rundfunk, ORF, Wien 2024, s. 39.
- ⁵³ *Dancing Stars – das Umweltzeichen in der Fernsehproduktion*, <https://www.umweltzeichen.at/de/kultur/filmproduktion/dancing-stars-das-umweltzeichen-in-der-fernsehproduktion> (dostęp: 3.07.2025).
- ⁵⁴ Według bazy danych Statista mieszkańiec Austrii wyemitował w 2023 r. przeciętnie 6,54 tony CO₂. Zob. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/167877/umfrage/co-emissionen-nach-laendern-je-einwohner> (dostęp: 6.07.2025).
- ⁵⁵ J. Thaller, dz. cyt., s. 194.
- ⁵⁶ Florian Gebhardt, Cine Tirol Film Commission, <https://www.cine.tirol/en/lets-ask-florian-gebhardt> (dostęp: 3.07.2025).
- ⁵⁷ Tamże.
- ⁵⁸ *Richtlinie UZ 76. Green Producing in Film und Fernsehen. Version 3.0. Ausgabe vom 1. Jänner 2025*, https://www.umweltzeichen.at/file/Richtlinie/UZ%2076/Long/UZ%2076_R3.1a_Green_Producing_2025.pdf (dostęp: 9.09.2025), s. 9.
- ⁵⁹ J. Thaller, dz. cyt., s. 195.
- ⁶⁰ Film *The Green Making-of ORF LandKrimi. Pilotprojekt „Green Producing”* zamieszczony na stronie firmy: <https://superfilm.at/en/green-producing> (dostęp: 3.07.2025).
- ⁶¹ Florian... dz. cyt.
- ⁶² J. Thaller, dz. cyt., s. 194.
- ⁶³ Ekwiwalenty dwutlenku węgla – jednostka miary służąca do standaryzacji wpływu różnych gazów cieplarnianych na klimat; ich oddziaływanie porównuje się do dwutlenku węgla we wszystkich obszarach produkcji. Zob. <https://akademiaesg.pl/sownik-esg/ekwiwalent-dwutlenku-węgla> (dostęp: 3.07.2025).
- ⁶⁴ I. Gaisbauer, dz. cyt.
- ⁶⁵ J. Thaller, dz. cyt., s. 197.
- ⁶⁶ *Richtlinie UZ 76...* dz. cyt., s. 9.
- ⁶⁷ *Green Producing: Neue Anforderungen an Film- und TV-Produktionen*, <https://www.umweltzeichen.at/de/kultur/filmproduktion/green-producing-neue-anforderungen-an-film-und-tv-produktionen> (dostęp: 2.05.2025).
- ⁶⁸ Tamże, s. 195.
- ⁶⁹ Tamże, s. 196.
- ⁷⁰ *Nachhaltigkeit. We Believe in Green*, Akademie des Österreichischen Films, Wien 2024, <https://www.oesterreichische-filmakademie.at/nachhaltigkeit> (dostęp: 2.07.2025).
- ⁷¹ Zob. E. Munch, dz. cyt., s. 9.
- ⁷² Zob. tamże, s. 34.
- ⁷³ D. Priesching, *Drehstopp. Heimischer Filmproduktion droht kompletter Stillstand, „Der Standard”*, 17.04.2025, <https://www.derstandard.at/story/3000000266192/heimischer-filmproduktion-droht-kompletter-stillstand> (dostęp: 5.07.2025).
- ⁷⁴ Zob. W. Huber-Lang, *Förderstopp sorgt für Notstand in der heimischen Filmszene*, 17.06.2025, <https://www.vol.at/foerderstopp-sorgt-fuer-notstand-in-der-heimischen-filmszene/9483926> (dostęp: 5.07.2025).
- ⁷⁵ *Filmförderung. Antragsstopp wegen zu hoher Nachfrage: Diskussion über heimische Filmförderung, „Der Standard”*, 24.01.2025, <https://www.derstandard.at/story/3000000254378/antragsstopp-nach-zu-hoher-nachfrage-diskussion-um-heimische-filmfoerderung> (dostęp: 6.07.2025).
- ⁷⁶ *Budgetrede, Wo spart die Regierung, wo gibt sie mehr Geld aus? Die wichtigsten Bereiche im Überblick, „Der Standard”*, 13.05.2025, <https://www.derstandard.at/story/3000000268893/wo-spart-die-regierung-wo-gibt-sie-mehr-geld-aus-die-wichtigsten-bereiche-im-ueberblick> (dostęp: 6.07.2025).

⁷⁷ *Ergebnis eines runden Tisches. Filmförderung: Arbeitsgruppe soll kommen, und es ist wieder Geld übrig*, „Der Standard”, 26.06.2025,

<https://www.derstandard.at/story/3000000275580/filmfoerderung-arbeitsgruppe-soll-kommen-und-es-ist-wieder-geld-uebrig> (dostęp: 6.07.2025).

Beata Kosińska-Krippner

Doktor nauk humanistycznych w zakresie filmoznawstwa i medioznawstwa; adiunkt w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk; w latach 2011–2020 kierownik Zakładu Antropologii Kultury, Filmu i Sztuki Audiowizualnej w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk; członkini redakcji „Kwartalnika Filmowego”, w którym w latach 1993–2003 publikowała m.in. roczną kronikę wydarzeń filmowych. Prace naukowe z zakresu historii oraz teorii filmu i telewizji publikowała m.in. w „Kwartalniku Filmowym” i tomach zbiorowych. Współpracowała z kwartalnikiem „Polish Culture” (1997–2015). Zasiadała w jury Międzynarodowego Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Lublinie (2013–2014) oraz była członkinią komisji ekspertów przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2012–2014). Członkini Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami. Zajmuje się filmem dokumentalnym w kontekście hybrydowych gatunków granicznych (m.in. mockdokumentem i docusoap), historią i teorią gatunków filmowych i telewizyjnych oraz kinem austriackim.

PhD in Humanities, film studies and media studies scholar. Assistant Professor at the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences (Warsaw). In 2011–2020, head of the Department of Cultural Anthropology, Film and Audiovisual Arts at the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences. Member of the editorial team of *Kwartalnik Filmowy*, in which in 1993–2003 she published, i.e., an annual chronicle of film events. Her scientific papers on the history and theory of film and television were published, among others, in *Kwartalnik Filmowy* and edited volumes. She collaborated with the quarterly *Polish Culture* (1997–2015). She was a member of the jury of the International Short Film Festival in Lublin (2013–2014) and a member of the expert committee at the Polish Ministry of Culture and National Heritage (2012–2014). Member of the Polish Society for Film and Media Studies. Her research interests include the documentary film in the context of hybrid border genres (including mock-documentary and docusoap), the history and theory of film and television genres, as well as Austrian cinema.

beata.krippner@ispan.pl

Bibliografia

- [b. a.] (2022). *Österreich auf dem Weg zu einer nachhaltigen und zirkulären Gesellschaft: Die österreichische Kreislaufwirtschaftsstrategie*. Wien: Bundesministerium für Klimaschutz, Umwelt, Energie, Mobilität, Innovation und Technologie.
- [b. a.] (2023). *Kunst- und Kulturbericht 2022*. Wien: Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport.
- [b. a.] (2024). *Nachhaltigkeit. We Believe in Green*. Wien: Akademie des Österreichischen Films.
- Bechtold, F. (2019). Großes Kino: Grüner drehen. *Biorama*, (62), s. 59.
- Gaisbauer, I. (2025, 25 kwietnia). *Green Filming: Was die Filmbranche zum Klimaschutz beiträgt*. Mdw.ac.at. <https://www.mdw.ac.at/magazin/2024/04/25/green-filming--was-die-filmbranche-zum-klimaschutz-beitraegt>
- Malli, A. i in. (red.). (2024). *ORF Nachhaltig. Corporate Sustainability Report 2023/2024*. Wien: Österreichischer Rundfunk, ORF.
- Munch, E. (2025). *IRIS. Green Transition in the Audiovisual Sector*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
- Priesching, D. (2025, 17 kwietnia). *Drehstopp. Heimischer Filmproduktion droht kompletter Stillstand*. DerStandard.at. <https://www.derstandard.at/story/3000000266192/heimischer-filmproduktion-droht-kompletter-stillstand>
- Thaller, J. (2024). Wie grün ist der österreichische Film? Gespräch mit Werner Boote und Lena Weiss. W: B. Lurz, W. Schlag, T. Wolking (red.), *Fokus Klima* (ss. 192–199). Wien: Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport Sektion für Kunst und Kultur.
- Ungerböck, A. (2020, styczeń). Im Grünen Bereich: Die Lower Austrian Film Commission and Green Filming. *Ray Filmmagazin*, (wyd. spec.), ss. 5–7.
- Weiss, M. A. (2020). *Nachhaltigkeit in der österreichischen Filmbranche. Untersuchung europäischer Anreizmodelle und Möglichkeiten der strukturellen Implementierung in Österreich* (praca magisterska). Wien: Universität für Musik und Darstellende Kunst Wien.